

Stiftelsen Casa dei Bambini
Herrgårdsgatan 15
412 74 Göteborg

2009-12-21
1 (12)
Dnr: 40-2009:1745

Rektor vid Montessoriskolan Casa
Herrgårdsgatan 15
412 74 Göteborg

Kvalitetsgranskning av arbetet vid trakasserier och kränkande behandling vid den fristående skolan Montessoriskolan Casa i Göteborgs kommun

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av skolornas arbete vid trakasserier och kränkande behandling under höstterminen 2009. Granskningen av den fristående skolan Montessoriskolan Casa belägen i stadsdelen Örgryte i Göteborgs kommun ingår i detta projekt.

Övergripande information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (www.skolinspektionen.se/kvalitetsgranskning/).

Skolinspektionens kvalitetsgranskningar ska bidra till förbättrad måluppfyllelse genom att tydliggöra behov av utveckling inom prioriterade områden, så att skolor, övriga verksamheter och huvudmän ges ökade förutsättningar för att genomföra förbättringar.

Skolinspektionens kvalitetsgranskningar initieras med utgångspunkt i en nationell risk- och väsentlighetsanalys. Med denna som grund inriktas kvalitetsgranskningen mot områden i behov av förbättring samt mot huvudmän och/eller skolor. Dessa granskas utifrån i förväg fastställda perspektiv och frågeställningar.

De styrdokument som gäller för svenskt utbildningsväsen stadgar nolltolerans mot att barn, elever och studerande utsätts för kränkningar, diskriminering eller trakasserier.

Trots kravet på nolltolerans visar olika undersökningar, samt erfarenheter från den regelbundna tillsynen och från enskilda anmälningsärenden, att det inte är ovanligt att barn och elever blir kränkta och/eller trakasserade i svensk skola.

Skolinspektionen har därför valt att genomföra en kvalitetsgranskning med inriktning mot skolornas arbete vid trakasserier och kränkande behandling. Syftet med granskningen är att bidra till att förhindra förekomsten av trakasserier och kränkande behandling vid de granskade skolorna. Totalt har 50 skolor granskats i landet.

Kravet på skolorna att bedriva ett effektivt förebyggande, förhindrande och åtgärdande arbete understryks och konkretiseras i granskningen. Skolinspektionen avser därmed

bidra till att öka de granskade skolornas kunskap om vilket arbete som krävs för att förebygga och förhindra att kränkningar och trakasserier uppstår.

Granskningens resultat ska spridas till skolor och huvudmän som inte ingår i projektet. Resultaten kan därmed utgöra ett underlag för ett förbättringsarbete i hela landet.

Resultatet av Skolinspektionens kvalitetsgranskning redovisas dels i en övergripande rapport, dels i rapporter med bedömningar för varje granskad skola. Där tar Skolinspektionen ställning till om skolan uppfyller skolförfattningarnas krav och med vilken kvalitet arbetet bedrivs. I de fall behov av åtgärder framkommit ansvarar huvudmannen för att åtgärder vidtas.

Montessoriskolan Casa har ingått i kvalitetsgranskningen och resultatet redovisas i detta beslut. Underlaget till beslut består av dokument från skolan samt av information som samlats in vid besök på skolan den 20 och 21 oktober 2009. I skolan genomfördes samtal med ett urval av personal och elever samt med skolledning och elevhälsoteam. Beslutet grundar sig också på annan information som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller annat offentligt material. Huvudmannen och rektor vid skolan har beretts möjlighet att ge synpunkter på sakinnehållet som ligger till grund för kvalitetsgranskningens beslut.

Ansvariga för kvalitetsgranskningen i Montessoriskolan Casa har projektledaren tillika enhetschefen Hans Larson och juristen Jenny Beckman varit. Vid granskningsbesöket deltog dessutom juristen Lisa Ersmark.

Fråge-/granskningsområden

Lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever upphörde att gälla den 1 januari 2009. Idag finns bestämmelserna istället i två lagar, dels i 14 a kap. skollagen, dels i diskrimineringslagen.

14 a kap. skollagen innehåller bestämmelser som har till ändamål att motverka kränkande behandling av barn och elever. Med kränkande behandling avses ett uppträdande som utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen kränker ett barns eller en elevs värdighet. Det är Skolinspektionen som har tillsynen över att 14 a kap. skollagen följs.

Diskrimineringslagen innehåller bl.a. bestämmelser som har till ändamål att motverka diskriminering av barn och elever. Med diskriminering avses direkt och indirekt diskriminering, instruktioner att diskriminera samt trakasserier och sexuella trakasserier. Med trakasserier avses ett uppträdande som kränker någons värdighet och som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder. Med sexuella trakasserier avses ett uppträdande av sexuell natur som kränker någons värdighet. Diskrimineringsombudsmannen ska utöva tillsynen över att diskrimineringslagen följs.

14 a kap. skollagen och diskrimineringslagen innehåller bestämmelser som ålägger huvudmannen att vidta aktiva åtgärder bl.a. i form av åtgärder för att förebygga och förhindra kränkande behandling respektive trakasserier samt skyldighet att utreda och vidta åtgärder vid kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling respektive trakasserier.

Skolinspektionen har med utgångspunkt i 14 a kap. skollagen utifrån forskning, utvärdering och beprövad erfarenhet granskat det arbete som bedrivs i skolorna inom tre frågeområden.

1. Fungerar skolans systematiskt förebyggande arbete för att motverka trakasserier och kränkande behandling av barn och elever?

- *Fungerar skolans rutiner för att upptäcka kränkningar och trakasserier?*

Inom detta frågeområde har skolans arbete med att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling och trakasserier granskats. En viktig komponent i detta arbete är att utifrån en kartläggning av skolans behov upprätta plan mot kränkande behandling och likabehandlingsplan. Granskningen har också undersökt om skolan arbetar för att vara en social gemenskap. Vidare har det undersökts om skolan har rutiner för att upptäcka kränkningar och trakasserier.

2. Har skolan ett normkritiskt förhållningssätt?

Inom frågeområdet har granskats om personal sinsemellan och tillsammans med elever återkommande reflekterar över sitt egna förhållningssätt, värderingar och normer samt den betydelse dessa kan ha för att kränkningar och trakasserier kan uppstå.

3. Fungerar skolans rutiner så att kränkningar och trakasserier upphör när det blivit känt att ett barn eller elev blivit kränkt och trakasserat?

- *Använder skolan program utifrån forskning och/eller beprövad erfarenhet i sitt arbete mot trakasserier och kränkningar?*

Inom frågeområdet har det undersökts om skolan har rutiner för att tillse att kränkningar och trakasserier omedelbart upphör då de kommer till personalens kännedom. Vidare har det granskats vilka rutiner skolan har i fall då personal utsätter elever för trakasserier eller kränkande behandling. Om skolan använder sig av program/programkomponenter utifrån forskning och/eller beprövad erfarenhet har undersökts. Skolinspektionen har också undersökt om skolan analyserar orsaker till olika fall av kränkningar och trakasserier.

Beskrivning av besökt skola

Den fristående skolan Montessoriskolan Casa med cirka 190 elever i förskoleklass och årskurserna 1-9, ligger i stadsdelen Örgryte i centrala Göteborg. Skolan är till stora delar inrymd i Bö Herrgård. Under senare år har en ny byggnad uppförts i den parkliknande miljön. I den nybyggda skolan finns förskoleklassen samt årskurserna 1-5, me-

dan årskurserna 6-9 finns i herrgårdens huvudbyggnad. Vid skolan finns även förskoleverksamhet, men den berörs inte av denna kvalitetsgranskning.

Skolan har två rektorer varav en varit anställd vid skolan sedan 1990-talet och en sedan augusti 2009. Den ena rektorn ansvarar för förskola, förskoleklass och grundskolans årskurser 1-5, och den andra ansvarar för grundskolans årskurser 6-9.

Skolinspektionens iakttagelser

Årlig plan mot kränkande behandling

Enligt skollagen¹ ska huvudmannen se till att en årlig plan mot kränkande behandling upprättas. På motsvarande sätt stadgar diskrimineringslagen² att en likabehandlingsplan ska upprättas varje år. Det finns inget som hindrar att verksamheten respektive skolan för samman den årliga planen mot kränkande behandling med likabehandlingsplanen till ett dokument. Den årliga planen mot kränkande behandling ska innehålla en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. Enligt Skolverkets allmänna råd om att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling³ bör planen bland annat innehålla de slutsatser som kan dras av kartläggningarna om situationen i verksamheten, konkreta mål för och beskrivningar av de insatser som ska genomföras under året för att förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling samt en ansvarsfördelning för detta. Vidare anges att planen bör innehålla tydliga rutiner för akuta och uppföljande åtgärder avseende inträffade kränkningar och hur dessa ska dokumenteras. Enligt förordningen om barns och elevers deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling⁴ ska planerna upprättas, följas upp och ses över under medverkan av barnen eller eleverna vid den verksamhet för vilken planen gäller.

Vid Montessoriskolan Casa finns en likabehandlingsplan som gällde för läsåret 2008/09 och som till stora delar omfattade vad som krävs av en årlig plan mot kränkande behandling. Enligt denna plan skulle en ny likabehandlingsplan utarbetas under våren 2009, för att kunna skickas hem till alla vårdnadshavare under hösten 2009. Vid granskningstillfället finns dock fortfarande ingen ny likabehandlingsplan eller årlig plan mot kränkande behandling för Skolinspektionen att ta del av. I arbetet med att ta fram den nya planen har eleverna medverkat i en tydlig kartläggning avseende miljöer där elever upplever att trakasserier och kränkningar kan förekomma. Någon kartlägg-

¹ 14 a kap. 8 § skollagen (1985:1100)

² 3 kap. 16 § diskrimineringslagen (2008:567)

³ Skolverkets allmänna råd om att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling (SKOLF5 2009:38)

⁴ 2 § förordningen (2006:1083) om barns och elevers deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling

ning av situationen och behoven vid skolan avseende värdegrundsarbetet har däremot ännu inte dokumenterats, men personalen har i s.k. olweusgrupper (se vidare nedan) möjlighet att diskutera och komma fram till vad som skulle kunna leda till en reell kartläggning av skolans behov.

Förra läsårets likabehandlingsplan kan till del sägas bygga på en kartläggning, även om den inte är tydligt beskriven. Planen anger motiverade åtgärder som ska påbörjas eller genomföras under året liksom rutiner för akuta åtgärder och för att följa upp insatserna. Ansvarsfördelningen vid fall av kränkande behandling och trakasserier berörs också. Däremot behandlar planen endast knapphändigt vad som gäller om vuxna kränker elever. I planen poängteras att dokumentation ska ske. Vid samtal med elever, lärare och övrig personal framkommer att förra läsårets plan är väl känd. Elever har dock inte medverkat i att upprätta den.

Skolinspektionen konstaterar att skolan inte har en gällande årlig plan mot kränkande behandling för läsåret 2009/10, då den plan som finns gäller läsåret 2008/09.

Skolinspektionen konstaterar att skolans likabehandlingsplan för läsåret 2008/09 inte har upprättats under medverkan av barn och elever.

Förebyggande och förhindrande arbete

Enligt skollagen⁵ ska huvudmannen se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever. Vidare ska huvudmannen, enligt skollagen⁶, se till att det vidtas åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling. Enligt läroplanen⁷ ska alla som arbetar i skolan medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen.

Vid samtal med personal och rektorer på Montessoriskolan Casa framkommer att de arbetar med vad man kallar "Livskunskap" tillsammans med eleverna på lektionstid. Dock råder en oklarhet och Skolinspektionen får delvis olika förklaringar till vad livskunskap innebär och när man arbetar med det, även om man har en "Arbetsplan för Livskunskap 2009-2010". Enligt arbetsplanen ska arbetet utgå från "Likabehandlingsplanen, Olweusprogrammet och Montessoriskolans tre ledstjärnor". I fem punkter framgår att elever och pedagoger tillsammans under de två första veckorna på läsåret ska arbeta fram gemensamma regler och konsekvenser som elever skriver under, föräldrar tar del av och som sedan följs upp och utvärderas på respektive "stadium" och på föräldramöte, samt att eleverna ska arbeta med livskunskap och olweusprogrammet varje vecka. Skolinspektionen kan konstatera att hur, när och om detta arbete genom-

⁵ 14 a kap. 6 § skollagen (1985:1100), jämför 3 kap. 14 § diskrimineringslagen (2008:567)

⁶ 14 a kap. 7 § skollagen (1985:1100), jämför 3 kap. 15 § diskrimineringslagen (2008:567)

⁷ Avsnitt 2.1 förordning (SKOLFS 1994:1) om läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94)

förs är olika i klasserna/årskurserna. Flera elever vet inte vad livskunskap är och känner inte igen att de har det, andra menar att det var något de gjorde förra året när de gick igenom innehållet i, och fick lära sig om, likabehandlingsplanen. Ytterligare andra säger att det har de när de gör olika värderingsövningar som handlar om hur man ska vara mot varandra. Förskoleklass - åk 2 har livskunskap på schemat, medan lärarna vid övriga årskurser säger att de genomför livskunskap på "samlingstid". Rektorerna menar att livskunskap i årskurserna 6-9 avsiktligt inte är schemalagt för att genomföras vid vissa särskilda tillfällen, utan att det vävs in i undervisningen där det passar så att eleverna tillägnar sig detta som ett förhållningssätt. Lärare, elever och rektorer ger inte en helt samstämmig och tydlig bild av vad livskunskap är.

När det gäller gemensamma regler framkommer i intervjuer att elever och lärare beskriver företeelsen "att bli utkörd från lektion" på olika sätt. Eleverna upplever nästan undantagslöst att man kan bli utkörd för att man stör och utan någon instruktion för vad man ska göra, medan lärare beskriver att elever som inte kan koncentrera sig utan stör andra kan behöva arbeta vidare utanför klassrummet.

Skolans personal arbetar sedan ett och ett halvt år tillbaka med olweusprogrammet, ett systematiskt program mot mobbning och kränkningar utarbetat av den norske forskaren Dan Olweus. Skolan har genomfört programmets elevenkätundersökningar i maj 2007 och i maj 2008 då samtliga elever fått svara på ett antal frågor. Dessutom träffas personalen i tre samtalsgrupper varannan vecka, där olika frågeställningar tas upp. Under första året handlade det om att läsa och diskutera avsnitt ur en bok som beskriver programmet. Stora förhoppningar fanns men efter ett drygt år har arbetet i grupperna delvis tappat struktur och tydlighet. Några uttrycker att en tydligare ledning med ett gemensamt mål för arbetet behövs för att inte de tre grupperna ska diskutera olika saker och ha olika mål med sitt arbete. Eleverna är ovetande, vilket även gäller elevrådet, om det arbete som pågår bland personalen med att införa olweusprogrammet på skolan. Enligt rektorerna är detta medvetet och enligt den modell som man bestämt sig för. Införandet av metoden sträcker sig över 18 månader och startade under hösten 2008. Inte heller resultatet av de elevenkäter som genomförts de två senaste åren har redovisats för, eller diskuterats med eleverna eller elevrådet, vilket också enligt rektorerna är ett medvetet val och enligt den modell man valt att arbeta efter. Däremot har såväl olweusprogrammet som enkätresultaten behandlats på föräldramöte.

Skolan har som tidigare nämnts tre "Ledstjärnor" för det främjande och förebyggande arbetet mot mobbning, kränkningar och trakasserier. Ledstjärnorna är kända av eleverna och de finns anslagna i alla klassrum, men enbart få av de elever Skolinspektionen talar med kan återge vad de handlar om, nämligen "jag uppträder som jag själv vill bli bemött, jag är en bra förebild, jag gör alltid mitt bästa".

Eleverna säger att man kan vara som man vill, man kan klä sig annorlunda och eftersom skolan är liten blir man sällan utsatt. Vid samtal med elever och personal framkommer att det generellt inte finns en negativ inställning till homosexualitet bland eleverna. Dock framkommer att uttryck för mindre vanliga religioner har använts som skällsord bland elever vid skolan. Personalen finns alltid till hands, de genomför rast-

vakt enligt bestämda scheman och eleverna berättar att de har vuxna vid skolan som de både kan och vill vända sig till om problem av något slag uppstår.

Eleverna ger också i samtal med Skolinspektionen uttryck och bevis för att de har stor kunskap om innebörden i regler och lagstiftning som gäller kränkande behandling och trakasserier, liksom att de vet vad dessa texter säger om hur man ska vara mot varandra. Däremot menar såväl elever som rektorer att det är en sak att veta och en annan sak att förstå varför lagar och förordningar ser ut som de gör, och varför det är viktigt att också bete sig mot varandra så som dessa anger. Det framkommer under Skolinspektionens besök på skolan flera exempel på att elever vet men inte alltid bryr sig om eller förstår vad lagar och regler innebär för var och en i olika sammanhang och situationer.

Enligt Brottsförebyggande rådets rapport "Effekter av anti-mobbningsprogram – vad säger forskningen"⁸ anges att internationell forskning visar att det är viktigt med en så kallad "whole school approach" för att lyckas minska mobbning. Hela skolan bör vara delaktig, såväl skolläda som lärare och övrig skolpersonal, och ha en gemensam uppfattning om hur man ska agera. Flera studier visar också att samarbete, engagemang och dialog mellan skolläda, lärare, föräldrar och elever har en avgörande betydelse.

Skolinspektionen menar att skolan har ett till stora delar ambitiöst och genomtänkt förebyggande arbete mot kränkningar och trakasserier, men att det återstår att utveckla styrningen av arbetet så att alla får samma förståelse med tydliga gemensamma mål, liksom att eleverna behöver involveras genom att utveckla de demokratiska arbetsformerna vid skolan. I detta arbete fyller skolans plan mot kränkande behandling en viktig funktion. Den ska underlätta för skolan att skaffa ett gemensamt synsätt och utgöra ett led i arbetet för att leva upp till lagstiftarens krav på huvudmannen att se till att det vidtas åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling.

Skolinspektionen bedömer att det förebyggande värdegrundsarbetet vid Montessoriskolan Casa behöver utvecklas genom en tydligare styrning och ledning, samt genom att med bättre demokratiska arbetsformer involvera och engagera eleverna i arbetet.

Arbetet för att upptäcka trakasserier och kränkningar

För att kunna åtgärda trakasserier och kränkningar då de uppstår måste skolan ha rutiner för att försäkra sig om att de upptäcks. Enligt Allmänna råd⁹ bör personalen ha god uppsikt över alla utrymmen och platser.

⁸ Alvant, Per (2009) *Effekter av anti-mobbningsprogram – vad säger forskningen?* Brottsförebyggande rådet

⁹ Skolverkets allmänna råd om att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling (SKOLFS 2009:38)

Montessoriskolan Casa saknar, som tidigare bedömts, en gällande plan mot kränkande behandling med dokumenterade rutiner för att upptäcka trakasserier och kränkande behandling. Däremot genomför man rutinmässigt åtgärder såsom exempelvis rastvakt, kartläggningar av den fysiska arbetsmiljön samt elevenkäter för att upptäcka trakasserier och kränkningar. Eleverna berättar också att de har flera vuxna vid skolan som de med förtroende kan vända sig till om de skulle behöva. Skolinspektionen noterar dock att skolan inte på ett tydligt sätt tillvaratar resultaten från exempelvis elevenkäter och samtalsgrupper, analyserar dessa och fastställer gemensamt förankrade mål i syfte att utveckla arbetet för att upptäcka trakasserier och kränkningar.

Skolinspektionen kan konstatera att skolan i sin gamla likabehandlingsplan enbart tagit upp frågan om vuxen kränker elev på ett kortfattat sätt. Eleverna uppger att man vid minst två olika sammanhang under det senaste året kontaktat rektor när man fått kännedom om att en eller flera elever upplevt sig kränkta eller trakasserade av lärare vid skolan. Eleverna upplever inte att detta haft någon förbättrande effekt (se vidare under Åtgärdande arbete). Dock finns enligt såväl elever som rektor och personal en sådan gemensam värdegrund vid skolan att de klarar att upptäcka när elever upplever sig kränkta eller trakasserade av personal vid skolan.

Skolinspektionen bedömer att skolans arbete för att upptäcka trakasserier och kränkningar fungerar, men noterar att man bättre behöver tillvarata resultaten av sitt arbete för att utveckla detta ytterligare.

Åtgärdande arbete

Enligt skollagen¹⁰ är huvudmannen skyldig att utreda omständigheter och i förekommande fall vidta åtgärder om ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten. Enligt Allmänna råd¹¹ bör det finnas rutiner för hur akuta situationer ska hanteras och lösas när barn eller elever har utsatts för trakasserier eller kränkande behandling.

Vid samtal med elever framkommer att personalen vid skolan är bra på att få stopp på akuta händelser då det kommer till deras kännedom. Dock säger ett flertal elever att de inte upplever konflikter som ett vanligt förekommande problem på skolan.

Trots detta framkommer såväl i dokument Skolinspektionen tagit del av, som vid intervjuer att det förekommit och förekommer olika typer av kränkande behandling och trakasserier vid skolan. Skolan har tidigare i ett beslut från Skolinspektionen med anledning av anmälan om kränkande behandling uppmanats att man "... fortsättningsvis ser till att dokumentera sitt arbete med att motverka kränkande behandling av elever ...".¹² Skolinspektionen noterar att skolan i de allra flesta fall har rutiner för att doku-

¹⁰ 14 a kap. 10 § skollagen (1985:1100), jämför 2 kap. 7 § diskrimineringslagen (2008:567)

¹¹ Skolverkets allmänna råd om att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling (SKOLFS 2009:38)

¹² Diarienummer 42-SV2008:435

mentera det åtgärdande arbetet. Däremot finns mer att göra vad gäller dokumentation av utredningar, och även de händelser som inte leder till åtgärd. Detta gäller generellt men framförallt i de fall då utredningen gäller elevers anmälan till rektor om kränkningar eller trakasserier som de upplever från personal. Det är inte minst viktigt såväl för berörda elever som för berörd personal, om utredningen leder fram till att man inte funnit fog för den anmälan som framförts och då rektor beslutat att inte vidta några åtgärder.

I två olika sammanhang har elever, som tidigare nämnts, under det senaste året kontaktat rektor när de fått kännedom om att en eller flera elever upplevt sig kränkta eller trakasserade av lärare vid skolan. Eleverna upplever inte att detta haft någon förbättrande effekt. Tvärtom finns elever som vid ett av fallen upplever att de snarast blivit utskällda för att de framfört sina åsikter, medan rektor menar att de informerat eleverna om att de förvisso har sin fulla rätt att protestera, men också om vilket ansvar det innebär att framföra den typ av anklagelser som man gjort. Skolinspektionen menar att en av de viktigaste informationspunkterna borde vara att delge eleverna vad en utredning av de aktuella anklagelserna visat och, om så är fallet, vilka åtgärder man avser att vidta. Likaså är det viktigt att informera eleverna om att de inte får utsättas för represalier på grund av att de medverkat i en utredning, anmält eller påtalat att någon kränkt eller trakasserat dem. Även i det andra sammanhang som eleverna delger Skolinspektionen har inte skolledningen kunnat visa på vilken utredning man gjort, och vilka åtgärder som vidtagits. Generellt upplever eleverna att rektorerna inte tagit deras upplevelser och engagemang vid dessa två sammanhang på allvar.

Skolinspektionen noterar under besöket att konflikter och kränkningar mellan elever förekommer. Dels fall där båda parter upplever sig kränkta av varandra, dels fall av tydlig om än omedveten kränkande behandling av elev. Skolinspektionen konstaterar att det i praktiken finns rutiner som skolan tillämpar för att lösa konflikter och åtgärda kränkande behandling, liksom att detta dokumenteras.

Skolinspektionen bedömer att tydliga rutiner för dokumentation av det utredande arbetet behöver utarbetas, särskilt då det gäller uppgifter där personal kan ha kränkt eller trakasserat elever. Dessa rutiner bör utgöra en del av skolans årliga plan mot kränkande behandling.

Analys av arbetet

Enligt Allmänna råd¹³ bör de vidtagna åtgärderna följas upp och utvärderas. Utredningen, åtgärderna och uppföljningen av dessa bör dokumenteras.

Vid Montessoriskolan Casa dokumenteras incidenter mellan elever, liksom hur dessa åtgärdas och följs upp. Detta arbete har utvecklats och förbättrats under senare år, vilket framgår av dokumentstudier som Skolinspektionen gjort i samband med denna

¹³ Skolverkets allmänna råd om att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling (SKOLFS 2009:38)

granskning. Elevärenden dokumenteras numera medan dokumentation från tidigare år i stor utsträckning saknas. Därmed saknas till viss del ett viktigt redskap för att kunna följa upp och analysera arbetet då kränkande behandling och trakasserier hanteras. En sådan uppföljning och analys av arbetet är av största vikt för att kunna utveckla arbetet. Skolinspektionen noterar att skolan är handlingskraftig i akuta situationer för att kränkningar och trakasserier ska upphöra. Men arbetet bör också inbegripa analys av de bakomliggande faktorerna i varje enskilt fall. Forskning visar att kränkningar och trakasserier inte är enhetliga fenomen med en generell förklaring utan att olika faktorer sannolikt samspelar och förstärker varandra.¹⁴ Varje fall av kränkande behandling och trakasserier måste därför analyseras för att skolan ska kunna sätta in och samordna lämpliga insatser. Den erfarenhet och kunskap det inträffade och hanteringen av det kan ge, blir en del av den samlade lärdom skolan har med sig då insatser ska vidtas vid eventuella kommande incidenter, samt för det förebyggande och främjande arbetet. För Montessoriskolan Casas del skulle sådana analyser vara ett inslag i arbetet med att upprätta en årlig plan mot kränkande behandling. Då denna plan kommer att vila dels på författningarna, dels på skolans samlade erfarenhet och kartläggning finns förutsättningar för den att vara ett aktivt redskap i skolans arbete. Vidare kan personalen genom att få tydligare uppdrag i sina samtalsgrupper få möjlighet att gemensamt ta del av och reflektera över aktuell forskning och beprövad erfarenhet, och därigenom få bättre redskap för att hantera såväl akuta situationer som det förebyggande arbetet. I den tidigare nämnda rapport som Brå gav ut år 2009 har en genomgång av forskning om olika programkomponenter i det förebyggande, förhindrande och åtgärdande arbetet gjorts. Även Skolverket har i en rapport belyst olika typer av program. Skolinspektionen menar att Montessoriskolan Casa i sitt arbete med att bygga upp gemensamma förhållningssätt och rutiner kan ha hjälp av att ta del av de utvärderingar och den forskning som finns inom området, men också av att i lämpliga delar bättre involvera eleverna i det förebyggande, det normkritiska och det åtgärdande arbetet mot kränkande behandling och trakasserier.

Skolinspektionen bedömer att de fall av kränkande behandling och trakasserier som uppstått i skolan i högre grad behöver följas upp och analyseras.

Skolinspektionens slutsatser och beslut

Fungerar skolans systematiskt förebyggande arbete för att motverka trakasserier och kränkande behandling av barn och elever?

Montessoriskolan Casa behöver en tydligare styrning och ledning av det förebyggande och förhindrande arbetet. Skolan behöver involvera eleverna i detta arbete genom att utveckla de demokratiska arbetsformerna. Skolan bedriver ett ambitiöst förebyggande arbete, som dock skulle kunna bli mer effektivt. Det saknas en gemensam förståelse, inte minst bland elever, varför detta är viktigt. Därmed riskerar skolans förebyggande

¹⁴ Granström, Kjell "Olika förklaringar till mobbning" i Thors, Christina (red.) *Utstött – en bok om mobbning* (2007) Lärarförbundet

arbete att leda till en kunskap och ett förhållningssätt hos elever som vilar mer på fakta än förtrogenhet, färdighet och förståelse.

Har skolan ett normkritiskt förhållningssätt?

Skolan bearbetar normkonflikter och söker utveckla en insikt om de normer elever och lärare bär, samt ställa dessa i relation till samhällets värdegrund. Arbetet bedrivs såväl i undervisningen tillsammans med elever, som av personalen i de så kallade olweus-grupperna. I dessa grupper saknas dock en styrning som leder mot en gemensam förståelse för de normer man har att förhålla sig till vid skolan.

Fungerar skolans rutiner så att kränkningar och trakasserier upphör när det blivit känt att ett barn eller elev blivit kränkt och trakasserat?

Lärare vidtar åtgärder så att akuta fall av kränkningar och trakasserier upphör. Utredningar och eventuella åtgärder då personal kränker eller trakasserar elever är dock inte baserade på gemensamma rutiner utan mer på rektorernas individuella kunskaper och erfarenheter.

Skolinspektionen har i sin kvalitetsgranskning identifierat ett flertal områden som huvudmannen måste åtgärda eller behöver förbättra för att förhindra att kränkande behandling och trakasserier uppstår. Nedanstående punkter visar vilka områden som måste åtgärdas respektive områden där förbättringsåtgärder behövs.

Områden som måste åtgärdas

- Skolinspektionen konstaterar att skolan inte har en gällande årlig plan mot kränkande behandling för läsåret 2009/10, då den plan som finns gäller läsåret 2008/09.
- Skolinspektionen konstaterar att likabehandlingsplanen för läsåret 2008/09 inte har upprättats under medverkan av barn och elever.

Områden som behöver förbättras

- Skolinspektionen bedömer att det förebyggande värdegrundsarbetet vid Montessoriskolan Casa behöver utvecklas genom en tydligare styrning och ledning, samt genom att med bättre demokratiska arbetsformer involvera och engagera eleverna i arbetet.
- Skolinspektionen bedömer att tydliga rutiner för dokumentation av det utredande arbetet behöver utarbetas, särskilt då det gäller uppgifter där personal kan ha kränkt eller trakasserat elever. Dessa rutiner bör utgöra en del av skolans årliga plan mot kränkande behandling.
- Skolinspektionen bedömer att de fall av kränkningar och trakasserier som uppstått i skolan i högre grad behöver analyseras.

Uppföljning m.m.

Huvudmannen Stiftelsen Casa dei Bambini ska senast inom fyra månader från dagen för beslutet, dvs. senast den 21 april 2010 till Skolinspektionen, avdelningen i Göteborg¹⁵, redovisa vilka åtgärder som vidtagits med anledning av beslutet.

Skolinspektionen har konstaterat att Montessoriskolan Casa saknar en sådan likabehandlingsplan som ska finnas enligt diskrimineringslagen. Skolans rektor har uppmärksamats på förhållandena och Diskrimineringsombudsmannen som har tillsynsansvar över diskrimineringslagen kommer att informeras. En kopia av beslutet skickas till Diskrimineringsombudsmannen.

På Skolinspektionens vägnar

Carina Abréu
Avdelningschef

Hans Larson
Projektledare/enhetschef

I ärendets slutliga handläggning har också undervisningsrådet Elisabeth Fogelberg, juristen Jenny Beckman samt undervisningsrådet Anna Wide deltagit.

¹⁵ Skolinspektionen, Kungsgatan 20, 411 19 Göteborg